

TADEUSZ LEWASZKIEWICZ

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Александр Дмитриевич Дуличенко, Основы славянской филологии. Историко-этнографическая и этнолингвистическая проблематика, Т. I–II, Uniwersytet Opolski – Instytut Filologii Polskiej, Opolskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Opole 2011, ss. 526+640

Na początku omówienia dwutomowej monografii Aleksandra Dmitriyewicza Duliczenki (łącznie 1166 stron) zacytuję fragment recenzji wydawniczej Władysława Lubasia, wybitnego polskiego językoznawcy: „Основы славянской филологии trzeba zaliczyć do tego typu monografii, która jednocześnie daje nową syntezę w dziedzinie naukowej slawistyki, a ponadto spełnia funkcję pogłębionej encyklopedii i podręcznika akademickiego. Monografia prof. Aleksandra Duliczenki zawiera w zasadzie kompletną i niezmiernie bogatą informację o historii i stanie współczesnych wszystkich języków słowiańskich (także mikrojęzyków literackich) w uwikłaniu kulturowym i politycznym”.

Praca zawiera w obu tomach 15 rozdziałów (Tom I: 1–9, Tom II: 10–15). Oto tytuły rozdziałów: T. 1 – 1. *Славянская филология, ее структура и место в науке о славянах – славистике (славяноведении)*, s. 21–31; 2. *Важнейшие вехи в развитии славянской филологии в славянских странах*, s. 33–233; 3. *Обзорное современное славянства*, s. 235–283; 4. *Славянский этногенез и древнейшие места обитания славян (славянская прародина)*, s. 285–330; 5. *Славяне в древности в историческом и этнолингвистическом (по данным письменных памятников, традиционной культуры и языка)*, s. 331–397; 6. *Славянская этнонимика*, s. 399–421; 7. *Славянская лингвонимика*, s. 423–456; 8. *Славянская интерлингвистика: идея славянской взаимности и всеславянского языка и истории славян*, s. 423–456; 9. *Славянская письменность, старославянский и церковнославянский языки*, s. 489–526; T. 2 – 10. *Происхождение славянских языков (славянский глоттогенез)*, s. 17–90; 11. *Распад праславянского языка, выделение славянских языков и их классификация*, s. 91–119; 12. *Языки современных славянских наций*, s. 121–313; 13. *Славянская микролингвистика: славянские литературные микроязыки*, s. 315–434; 14. *Славянские языки в сравнительно-типологическом освещении*, s. 435–493; 15. *Об утраченных славянских языках; О перспективах развития славянских языков и славянской филологии*, s. 495–530.

Rozdziały dzielą się na podrozdziały i mniejsze jednostki tekstowe; każdy rozdział kończy wykaz literatury liczący od kilkunastu do kilkudziesięciu pozycji. Tom II zawiera również: *Приложения/Анекс* (s. 533–601), *Индекс osobowy* (s. 603–640). *Анекс* obejmuje:

wykaz ważniejszych czasopism i serii sławistycznych – głównie prowadzących działy bibliograficzne; słownik około 880 słowiańskich lingwonomów – terminy funkcjonujące w języku rosyjskim i w innych językach słowiańskich, a także w kilku językach niesłowiańskich; synchroniczne tablice ważniejszych wydarzeń lingwistycznych w świecie słowiańskim (od IX do początku XXI wieku) – z podziałem na języki wschodniosłowiańskie, południowsłowiańskie i zachodniosłowiańskie. Ostatni dział *Aneksu* jest szczególnie cenny – znajduje się w nim ponad 700 różnych informacji. Są one poświęcone reformatorom języków słowiańskich, alfabetom słowiańskim, wybitnym językoznawcom, ważnym gramatykom, słownikom i atlasom dialektów słowiańskich, encyklopediom językoznawczym, przełomowym monografiom językoznawczym, lingwistycznym towarzystwom naukowym, czasopismom filologicznym i językoznawczym, aktom prawnym dotyczącym języków słowiańskich itd. Uważam, że lekturę dzieła A.D. Duliczenki warto zacząć od przestudiowania tzw. tabel synchronicznych. Nawet językoznawca dobrze zorientowany w historii sławistyki może się z nich wiele dowiedzieć.

Indeks osobowy składa się z części cyrylicy (2270 nazwisk) i łacińskiej (ponad 500 nazwisk) z numerami stron w I i II tomie, gdzie jest wymienione dane nazwisko. Wykazy te ułatwiają korzystanie z obszernej monografii.

Przestudiowanie zaprezentowanej pozycji gwarantuje dobre poznanie historii sławistyki językoznawczej od najstarszych gramatyk języków słowiańskich, osiągnięć Josefa Dobrowskiego, Aleksandra Wostokowa, Franza Miklosicha, Augusta Leskiena, Vatroslava Jagicia, Ericha Bernekera – aż po najnowszy dorobek językoznawców w badaniach nad językami słowiańskimi.

Niektórzy językoznawcy uważają, że A.D. Duliczenko zbyt ogólnikowo traktuje niektóre problemy naukowe. Ale przecież tak można by twierdzić, nawet gdyby praca była dłuższa o kilkanaście arkuszy. Trudno też zgodzić się z zarzutem, że brak w monografii niektórych nazwisk, skoro jest ich ponad 2 tysiące. A.D. Duliczenko dysponuje ogromną wiedzą językoznawczą i umiejętnością selekcyjonowania oraz syntezy informacji naukowych.

Obecnie w młodym i średnim pokoleniu światowej wspólnoty sławistów znajomość rosyjskiego (przynajmniej bierna) jest zjawiskiem znacznie rzadszym niż 20–30 lat temu. Nie wiadomo, jak będzie w przyszłości, chociaż są oznaki wzrostu zainteresowań nauką języka rosyjskiego. Sądzę, że wielkie dzieło naukowe prof. A.D. Duliczenki zasługuje na to, aby ukazało się w tłumaczeniu na język angielski, co w przyszłości umożliwi niemal wszystkim ambitnym językoznawcom (nie tylko sławistom) zapoznanie się z jego zawartością.